

**Katedra i Klinika Ortopedii i Traumatologii
Uniwersytetu Medycznego w Lublinie**

20-954 Lublin, ul. K. Jaczewskiego 8, tel. 081 72-44-510, fax 081 72-44-511
e-mail: ortop@spsk4.lublin.pl

Kierownik: prof. nadzw. dr hab. med. Tomasz Mazurkiewicz

Lublin, 19 styczeń 2017 r.

Dr hab. n. med. Marta Tarczyńska-Osiniak
Katedra i Klinika Ortopedii i Traumatologii
II Wydziału Lekarskiego z Oddziałem Anglojęzycznym
Uniwersytetu Medycznego w Lublinie

Recenzja

pracy doktorskiej pt.:

Polska adaptacja skali Knee Outcome Survey Activities of Daily Living (KOS-ADL)

autorstwa **magister Magdaleny Szczepanik**

z Instytutu Fizjoterapii Wydziału Medycznego Uniwersytetu Rzeszowskiego

Promotor: **prof. dr hab. n. med. Sławomir Snela**

Promotor pomocniczy: **dr Agnieszka Bejer**

Wysoki poziom skuteczności współczesnej medycyny wynika między innymi z rzetelnej i krytycznej oceny osiągniętych wyników leczenia w postępowaniu terapeutycznym. W codziennej praktyce klinicznej poza oceną podmiotową i przedmiotową, które obejmują wiele aspektów odczuć subiektywnych pacjenta, jak i szeregu fizykalnych testów czynnościowych wykorzystuje się narzędzia oraz badania umożliwiające obiektywną analizę różnych wykładników sprawności narządów i całych układów anatomicznych człowieka. Opracowano wiele skal i kwestionariuszy opierających się na punktowej ocenie odpowiedzi na postawione w nich pytania. Do oceny subiektywnych składowych wykorzystuje się najczęściej wizualne skale analogowe. Dzięki unifikacji i rozpowszechnieniu tych systemów możliwym stało się porównywanie i rzetelna ocena skuteczności leczenia różnymi sposobami i w różnych

ośrodkach terapeutycznych. Pojawia się jednak problem w stosowaniu tych samych skal i kwestionariuszy w różnych obyczajowo, kulturowo i językowo krajach czy środowiskach. Aby poszerzyć zakres znaczeniowy i pogłębić dyskusję o w pełni obiektywne porównanie wyników różnych grup pacjentów staje się konieczna adaptacja skal z ich oryginału do odmiennych warunków.

W opinii recenzenta problematyka podjęta w pracy doktorskiej magister Magdaleny Szczepanik jest zatem niezwykle ważna i cenna. Doktorantka wykazała się dojrzałością naukową z chwilą podjęcia tematu, kiedy spostrzegła konieczność adaptacji skali Knee Outcome Survey Activities of Daily Living (KOS-ADL) do odmiennych kulturowo i językowo warunków, które mogły zrodzić problem rzeczywistej obiektywności sposobu porównywania uzyskiwanych wyników klinicznych.

Praca obejmuje 106 stron, zawiera 28 tabel oraz 15 rycin i wykresów. Zamknięta jest w 13 rozdziałach, poprzedzonych spisem treści i bardzo przydatnym dla czytelnika wykazem skrótów. Dysertacja zakończona została streszczeniami w językach polskim i angielskim, piśmiennictwem, spisem tabel i rycin oraz niezbędnymi załącznikami.

Część wstępną czyta się z zainteresowaniem. W oparciu o dane z piśmiennictwa Autorka wprowadza czytelnika i prezentuje najważniejsze skale stosowane w ocenie sprawności pacjentów poddawanych leczeniu z powodu chorób i urazów stawu kolanowego na świecie i w Polsce. Podkreśla, że w naszym Kraju wykorzystuje się wiele kwestionariuszy medycznych do oceny sprawności stawu kolanowego. Istotnym jednak jest przedstawione stwierdzenie, że znacząca część z nich nie została poddana procesowi adaptacji językowo-kulturowej według wytycznych Beaton'a i wsp. Skale, w tym Knee Outcome Survey Activities of Daily Living przedstawione zostały i omówione w sposób przejrzysty dla czytelnika oraz szczegółowo przedstawione zostały wszystkie etapy procesu adaptacji kulturowo-językowej.

W kolejnym rozdziale Doktorantka precyzyjnie uzasadniła potrzebę podjęcia tak ważnego tematu badawczego i postawiła jasno sformułowane cele swojej pracy. Jednym z zadań było przeprowadzenie procesu adaptacji kulturowo-językowej skali KOS-ADL; innymi

zaś ocena jej rzetelności, trafności i czułości w wykrywaniu zmian zachodzących u pacjentów kwalifikowanych i poddawanych pierwotnej protezoplastyce stawu kolanowego.

Spośród przebadanych przez magister Magdalenę Szczepanik 105 osób z objawami zaawansowanej artrozy kolan, ostatecznie grupę badaną stanowiło 70 pacjentów. Spełnili oni wszystkie kryteria włączenia, wyrazili świadomą zgodę na udział w badaniu, na które Doktorantka uzyskała aprobatę Komisji Bioetycznej Wydziału Medycznego Uniwersytetu Rzeszowskiego oraz zgłosili się trzykrotnie do oceny według przyjętego przez Autorkę pracy harmonogramu.

Przed przystąpieniem do badań Doktorantka uzyskała zgodę autora skali na przeprowadzenie adaptacji kulturowo-językowej do warunków polskich. Potwierdza to zamieszczona w załącznikach korespondencja elektroniczna z profesorem Jamesem Irrgangiem. Po przetłumaczeniu skali na język polski i wstecznej translacji na język angielski komisja w składzie: ortopeda, 4 fizjoterapeutów, wszyscy tłumacze oraz statystyk zredagowała polską wersję skali KOS-ADL. W tym miejscu uwagę recenzenta zwrócił brak w składzie komisji metodyka oraz językoznawcy, którzy według przyjętych procedur powinni być jej członkami. Polska wersja skali została przetestowana przez Doktorantkę z wykorzystaniem grupy 20 pacjentów. Ich uwagi i komentarze posłużyły do stworzenia ostatecznej polskiej wersji skali Knee Outcome Survey Activities of Daily Living, która została wykorzystana w ocenianej pracy. Autorka referencyjnie korzystała ze skal KOOS i VAS oraz testów TUG, 5xSTS i 10-cio metrowego testu chodu. Z obowiązku recenzenta w tym miejscu pragnę zwrócić uwagę, że skala VAS nie służy tylko do oceny bólu jak sugeruje Doktorantka, ale także innych cech subiektywnie zmiennych.

Uzyskane przez magister Magdalenę Szczepanik wyniki poddane zostały szczegółowej analizie statystycznej, z prawidłowo dobranym zestawem testów.

W rozdziale „Wyniki” Doktorantka opisała adaptację lingwistyczną oraz rezultaty oceny własności psychometrycznych skali KOS-ADL takich jak: rzetelność, trafność i wrażliwość. Rozdział ten cechuje duża skrupulatność, a rzetelna i nienagannie wykonana szata graficzna,

w tym prezentacja wyników w formie zbiorczych tabel i wykresów, ułatwia czytelnikowi zrozumienie przedstawionych analiz.

Doktorantka przeprowadziła podsumowanie wyników i dyskusję logicznie i wyczerpująco, przywołała piśmiennictwo krajowe i światowe. Szczególnej pochwały wymaga krytyczne omówienie uzyskanych wyników i polemika dotycząca oceny zgodności wewnętrznej skali KOS-ADL z użyciem współczynnika α Cronbacha oraz zwrócenie uwagi, że polska adaptacja wykorzystanej w pracy skali może w przyszłości posłużyć jedynie do oceny pacjentów z zaawansowaną chorobą zwyrodnieniową stawów kolanowych.

Zwraca uwagę nieprawidłowe użycie w tym rozdziale określenia „metodologia pracy”, zamiast metodyka pracy, gdyż metodologia to nauka o metodach badań naukowych, zaś metodyka - jak podaje definicja - „to ustandaryzowany dla wybranego obszaru sposób podejścia do rozwiązywania problemu, skupiający się na metodach realizacji zadań”.

Bibliografia obejmuje 108 pozycji, aktualnych i bardzo dobrze dobranych pod kątem tematu pracy. Rozdział „Piśmiennictwo” wymaga jednak jednolitego prezentowania wszystkich cytowanych pozycji według przyjętych przez Doktorantkę reguł.

Dysertację wieńczą krótkie wnioski, które podsumowują uzyskane wyniki. We wnioskach Autorka stwierdza, że polską wersję skali KOS-ADL charakteryzuje:

- 1/ wysoka powtarzalność pomiarów subiektywnej oceny stanu zdrowia pacjentów, u których przeprowadzono zabieg pierwotnej protezoplastyki stawu kolanowego,
- 2/ zgodność wewnętrzną, 3/ trafność w pomiarze objawów i ograniczeń dnia codziennego charakterystycznych dla pacjentów z artrozą kolan oraz 4/ czułość w ukazywaniu zmian klinicznych w stanie zdrowia pacjentów w okresie przed- i pooperacyjnym.

Praca w całości jest zredagowana w sposób staranny, a wykryte drobne błędy literowe nie umniejszają jej wartości.

W podsumowaniu recenzji pragnę stwierdzić, że przedstawiona do mojego zaopiniowania praca doktorska magister Magdaleny Szczepanik jest oryginalnym Jej dorobkiem. Przeprowadzone przez Nią badania mają duże znaczenie praktyczne. Doktorantka

wykazała się szeroką znajomością piśmiennictwa fachowego, dużą dojrzałością w planowaniu i prowadzeniu badań, wnikliwością, zdolnością prawidłowej analizy zmiennych, a następnie ich syntezy oraz rozważą w interpretacji wyników badań i formułowaniu wniosków. Podkreślić pragnę, iż mimo przedstawionych uprzednio uwag pracę oceniam jako wyjątkowo wartościową.

Biorąc zatem pod uwagę obiektywne zalety przedstawionej do recenzji pracy, uważam, że Dysertacja doktorska magister Magdaleny Szczepanik spełnia niezbędne wymagania stawiane rozprawom na stopień naukowy doktora określone w artykułach 13 i 14 Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14 marca 2003 roku z późniejszymi zmianami.

Zwracam się zatem do Wysokiej Rady Wydziału Medycznego Uniwersytetu Rzeszowskiego z wnioskiem o dopuszczenie Pani magister Magdaleny Szczepanik do dalszych, przewidzianych prawem, etapów przewodu doktorskiego.

Biorąc pod uwagę oryginalność, skrupulatność i rzetelność dysertacji wnioskuję jednocześnie o przedstawienie pracy do wyróżnienia.

Dr hab. n. med. Marta Tarczyńska-Osiniak

